

Teatercentrum i Sverige

AV BIRGITTA SUNDBERG

Birgitta Sundberg arbetade på heltid på Teatercentrums kansli fr.o.m. starten år 1969 t.o.m. hösten 1971. Sitter fortfarande i Teatercentrums styrelse. Medlem i gruppen Fria Teatern.

Vad är det?

Teatercentrum är ett distributions- och samordningsorgan för den uppsökande teatern, den teatern som kommer till Er varhelst och närhelst Ni vill. Teatercentrum bildades i maj 1969 och verksamheten sköt fart i augusti-september.

Varför bildades Teatercentrum?

Teatercentrum bildades bl.a. därför att det var många teaterarbetare som ville ha kontakt med de människor som inte kom till teatrarna och därför att de upplevde det som mindre pretentiöst och mycket enklare att de själva (några stycken) stack iväg dit där folk fanns, än att en massa människor skulle ta sig till de stora teaterhusen och därför att de tyckte det var orättvist att en massa människor inte alls hade någon tillgång till teater, t.ex. de som bor i glesbygd, gamla, sjuka, barn och alla andra som kan ha svårigheter eller inte ha råd att ta sig till teatern. Man ville också ha en teater som aktiverade människor, en teater som angick dem (som kanske handlar om problem som är aktuella för dem just då), en teater som inte var något stiltigt som man åkte och tittade på vid högtidliga tillfällen utan en aktivitet som fungerar i människors naturliga miljöer, i bostadsområden, i skolorna, på daghemmen o.s.v.

Det gemensamma för dessa teaterarbetare var också att de själva ville bestämma över vad de skulle spela och hur det skulle göras. På en s.k. institutionsteater måste den anställda skådespelaren göra de roller han eller hon blir tillsagd att göra, vare sig han eller hon gillar pjäsen och rollen eller ej.

En del grupper fanns redan när Teatercentrum bildades som helt ägnade sig åt uppsökande teater, men många hade svårt att komma igång och göra något själva. Alla kände att de behövde hjälp med distributionen, att det var enklare om det fanns ett ställe dit folk som ville beställa pjäser kunde ringa. Att det fanns ett stort behov av uppsökande teater visste de som redan hållit på med det ett slag.

Vad innebär Teatercentrum för teaterarbetarna?

Eftersom det var teaterarbetarna själva som bildade Teatercentrum, är det också de själva som bestämmer om Teatercentrum. De väljer en styrelse som sköter det löpande och sen samlas alla en gång i månaden och diskuterar de problem som uppstår, planerar framtida verksamhet och styrelsen redogör för de beslut den har fattat. Teatercentrum är öppet för alla. Den som har en föreställning eller annat program som den vill uppsöka med, anmäler detta

till kansliet. Alla program samlas sen i en katalog, som ges ut ett par gånger om året. I augusti – september 1971 kom katalog nr. 5 och den skickades ut över hela landet till arbetsplatser, bibliotek, daghem, folkbildningsrörelser, fängelser, föreningar, kvarterslokaler, muséer, sjukhus, skolor, ungdomsgårdar, ålderdomshem m.m. och alla andra intresserade.

På Teatercentrum kan teaterarbetarna repetera och överhuvudtaget träffas och ha diskussioner och möten. För att få fram så bra föreställningar som möjligt försöker de olika grupperna titta på varandras repetitioner och kritisera och eventuellt förändra det som kan vara dåligt.

Det finns nu ca. sjuttio grupper och flera av dem har ett par föreställningar på repertoaren. Det är hela tiden de själva som bestämmer vad de skall spela och det är de själva som är ansvariga för resultatet.

Tyvärr finns det alldeles för lite pengar till de fria teatergrupperna. Medan institutionsteatrarna får bortåt 100 miljoner i anslag från staten, satsar staten bara en trefjärdedels miljon på alla dessa grupper. Och det är naturligtvis en väldigt orättvis fördelning.

Många grupper får ingenting alls av pengarna, utan de får försöka klara sig på det de tjänar när de spelar sina föreställningar, och det brukar vara 100 kr. per person och föreställning, så det vill till att de är beställda ofta.

Teatercentrums administration (lokalhyra, lön till de som sköter kontoret, papper, porto, telefon etc.) betalas av anslag från Utbildningsdepartementet, Arbetsmarknadsstyrelsen och Stockholms Stad. Pengarna räcker till en heltids- och två halvtidstjänster, och när det blir för mycket att göra får teaterarbetarna ställa upp och hjälpa till på kontoret, städa, måla lokalen o.s.v.

Vad innebär Teatercentrum för publik och beställare?

Man införskaffar ett exemplar av Teatercentrums katalog (gratis) och ser efter vilken föreställning man vill ha. Det finns också uppläsare, poppratörer och vissångare. Är man tveksam, kan man höra efter vad tidigare beställare har tyckt. På Teatercentrum finns uppgifter om det. Man kan också höra efter var och när föreställningen spelas eller repeteras nästa gång och själv gå dit och bilda sig en uppfattning. Grupperna är i allmänhet intresserade av att man kommer på repetitioner och talar om vad man tycker är tråkigt, svårförståeligt etc., så att de kan få en chans att förbättra det.

Vem beställer teater genom Teatercentrum?

Hittills har det främst varit skolor, kulturnämnder och föreningar som beställer. Fängelser, sjukhus, pensionärshem och andra sådana avskärmade institutioner som teaterarbetarna gärna vill komma till har i allmänhet för lite pen-

gar för att kunna ha någon regelbunden teateraktivitet. Det samma gäller t. ex. elevföreningar och aktionsgrupper av alla de slag.

Eftersom Teatercentrums målsättning från början varit att nå just alla de som inte har tillgång till teater, så upplevde teaterarbetarna det som ännu orättvisare att dessa heller inte hade råd att beställa teater när nu möjligheterna fanns. Därför har Teatercentrum ansökt om ett anslag från Utbildningsdepartementet på 150.000 kronor för att kunna »subventionera beställare med otillräckliga ekonomiska resurser». Det innebär helt enkelt att t. ex. ett ålderdomshem som inte har pengar skulle kunna ansöka på Teatercentrum om pengar för att sedan för de pengarna beställa teater från Teatercentrum. Tyvärr avslogs den ansökan helt.

Vad händer mer på Teatercentrum?

Teaterarbetarna försöker träffas så mycket som möjligt och prata om det som är viktigt. Det har t. ex. anordnats tre kvällar där man bara diskuterade barnteater. Då inbjöds

människor som visste hur barnteatern fungerat hittills i Sverige och som berättade hur lite pengar som alltid satsats på barnteater. Så kom förskolelärare, barnbibliotekariér och andra som brukar beställa barnteater från Teatercentrum och berättade hur de tyckte att det hade fungerat när grupper varit ute och spelat för barnen och hur de eventuellt skulle vilja ha det i fortsättningen. Författare som skriver för barn talade om hur de kunde tänka sig att samarbeta med teatergrupper o.s.v.

Det brukar också pågå en massa studiecirklar på Teatercentrum. Ett par grupper håller på med tal- och sångteknik, en grupp har tränat radioteater- och mikrofonteknik och andra har haft improvisations-, avslappnings-, kontakt- och koncentrationsövningar.

I övrigt händer det, som de som kommer till Teatercentrum vill skall hända. Det ligger alltså i vars och ens intresse att försöka förändra, förbättra och komma med idéer. Så kom gärna in på Teatercentrum, Gamla Brogatan 13 i Stockholm eller ring 08/10 06 70, mellan klockan 11.00 och 15.00.

Stadgar, fastställda av årsmötet den 31. januari 1970 med ändring av årsmötet den 16. januari 1971.

§ 1

Teatercentrum har till uppgift att samordna och distribuera uppsökande teater, utförd av grupper med genomförd teaterdemokrati.

§ 2

Var och en som producerar teater i avsikt att uppsöka publiken och med bestämmanderätten över produktionen fördelad lika hos samtliga medverkande har rätt att delta i Teatercentrums verksamhet.

§ 3

Teatercentrum skall i mån av möjlighet samordna deltagare till grupper och ställa lokaler för repetitioner och sammankomster till förfogande, informera beställare om vilka grupper eller individuellt uppträdande artister som finns att tillgå och informera om dessas målsättning samt om rent objektiva fakta av intresse för beställarens val. Övriga upplysningar skall lämnas i enlighet med vad respektive deltagare själv anser vara väsentligt.

§ 4

Teatercentrum som sådant skall inte ta ställning till deltagarnas och deltagargruppernas ideologiska eller estetiska inriktning och inte heller utöva någon kvalitetsbedömning.

§ 5

Teatercentrum har vidare att söka statliga och andra anslag för att kunna subventionera sådana beställare som inte själva kan täcka kostnader för produktionen. Subventioneringen skall ske på grundval av angelägenhetsgraden hos beställaren och i princip vara oberoende av vilken eller vilka deltagare dessa önskar anlitat.

§ 6

Subventionering får inte ske till högra individuella gager än vad som sägs i avtal enligt § 7 i dessa stadgar.

§ 7

Teatercentrum distribuerar inte framträdanden av deltagare

tillhörande Svenska Teaterförbundet till lägre individuella gager än vad som bestäms inom Svenska Teaterförbundet. Detta åtagande är bindande för Teatercentrum som organisation men binder inte sådana deltagare som önskar utöva en del av sin uppsökande verksamhet utanför Teatercentrums förmedling och eventuella anslagsfördelning enl. § 5.

§ 8

Deltagare är skyldig att efter bästa förmåga ägna minst två dagsverken om året åt praktiska göromål för Teatercentrum.

§ 9

Deltagare i verksamhet distribuerad av Teatercentrum är skyldig att lämna sådana uppgifter om sin verksamhet till Teatercentrums kansli som behövs för dess statistik.

§ 10

Teatercentrums styrelse har rätt utesluta sådana deltagare som utan rimligt skäl inte fullföljt avtal med beställare, slutet genom Teatercentrums försorg. Sådan uteslutning kan överklagas på månadmöte.

§ 11

Teatercentrums verksamhetsår räknas per kalenderår.

§ 12

Var och en som under föregående kalenderår deltagit i Teatercentrums verksamhet skall kallas till årsmöte i mars varje år. Vid årsmöte sker val av styrelse, eventuella stadgeändringar samt rekommendation om ansvarsfrihet.

§ 13

Extra årsmöte sammankallas om minst femtio deltagare begär det. Vid extra årsmöte kan samma frågor behandlas som vid årsmöte.

§ 14

Utöver årsmötet skall styrelsen sammankalla månadmöten, där deltagarna kan framlägga förslag och inhämta information. Dessa möten skall också ägnas kritik och korrigering.

§ 15

För kontakt mellan Teatercentrum och publiken skall styrelsen minst två gånger om året kalla av beställare och publik utsedda representanter (publikrepresentanter) till möte. I den mån framtäddanden följs upp av diskussion rekommenderas att publikrepresentanten väljs då och av hela publiken.

§ 16

Deltagare har rätt att närvara vid publikmöte, liksom publikrepresentanter har rätt att närvara vid månadsmöte.

§ 17

Årsmötet väljer för ett år sex medlemmer till styrelsen. Den som tillhört styrelsen tre år i följd kan inte omedelbart omväljas.

§ 18

Svenska Teaterförbundet utser en medlem till styrelsen, som således får sju ledamöter.

§ 19

Styrelsen utser inom sig ordförande och inom eller utom sig sekreterare samt anställer erforderlig personal. Minst fyra personer skall vara närvarande för att styrelsen skall kunna fatta beslut.

§ 20

Revisorer utses av Svenska Teaterförbundet.

§ 21

Ansvarsfrihet beviljas av Svenska Teaterförbundets riksstämmor efter rekommendation från årsmöte.

§ 22

Dessa stadgar ändras av årsmöte eller extra årsmöte med två tredjedels majoritet.

§ 23

Vid upplösning av Teatercentrum tillfaller dess eventuella tillgångar Svenska Teaterförbundet.

Distribuerat genom Teatercentrum 1970:

44 fasta grupper

8 grupper för enstaka produktioner

30 framträdanden av enskilda artister

TOTALT: 100 vuxenprogram

35 barnprogram

Mellan hälften och två tredjedelar av föreställningarna har ägt rum inom Stor-Stockholmsområdet.

Statistiken hänför sig till beställarna av programmen. Föreställningarna har (undantaget skolor, daghem, lekskolor, vårdanstalter, fångvårdsanstalter o dyl) varit företrädesvis offentliga men även icke-offentliga.

Beställare som bildningsförbund, föreningar, kulturnämnder och organisationer kan ofta ha placerat ut föreställningar på offentliga lokaler såsom bibliotek, Folkets Hus eller andra samlingslokaler.

Vissa grupper, speciellt sådana som bor långt från Stockholm, har måst sköta en stor del av sin distribution själva. Det är ganska naturligt att beställare i landsorten tar direkt kontakt med den grupp som bor i trakten i stället för att ringa Teatercentrum i Stockholm. Detta är ett praktiskt förfaringsätt som kommer att pågå till dess att Teatercentrum fått resurser nog att decentralisera även kansliet.

Statistik över Teatercentrums beställare 1970

Beställare	Ant. förest. Vuxen	Ant. förest. Barn- skol- ungd. teater	Totalt
Skolor	98	347	445
Studie- och Bildningsförbund	121	29	150
Föreningar och Organisationer (ej politiska)	66	36	102
Bibliotek	43	54	97
Föreningar (politiska)	88	1	89
Kulturnämnder	63	21	84
Ungdoms- och fritidsgårdar	32	36	68
Vårdanstalter	20	12	32
Daghem och lekskolor		28	28
Studentkårer, studentnationer, studentföreningar	26	2	28
Stockholmsterassen	13	12	25
Museér o dyl	9	14	23
»Vår teater« Stockholm Stads barn- och ungdomsteater		23	23
»Parkteatern« Stockholm	22		22
Fackliga organisationer	14		14
Byalag	5		5
Fångvårdsanstalter	5		5
Övrigt	5	2	7
TOTALT	630	617	1247